

Několik slov do stop, jež po léta tropil básník navzdory intencím dob

Literární historie ráda uvádí letopočty, kdy vyšla ta či ona básnická sbírka, a za vrcholný projev zasvěcenosti pokládá přesnou identifikaci doby, kdy vznikla. U Volkmanovy sbírky *Stopy* co doby tropí jsou takové údaje snadno čitelné. Rokem vydání je letopočet 2002, sbírka pak byla vytvářena v letech 1968 - 2002, tedy v rozmezí třiceti pěti let. Nejsem si jist, zdali v české moderní poezii existuje ještě jiné dílo, které by se tak dlouhým obdobím vlastního putování na boží svět mohlo pochlubit.

Důvod je prostý a je podobný zrození Klapzubovy jedenáctky. Klapzubova jedenáctka jako sportovní pojem mohla také vzniknout až řadu let poté, co se narodilo jedenáct Klapzubových synů, z nichž každý měl jedinečnou (i když možná šlo někdy o dvojčata) tvář, povahu, dispozice. Každý z hochů byl jen potencionálním členem budoucího slavného týmu. Potence i potencialita "mužů" se naplnily v Klapzubově jedenáctce až zásluhou Eduarda Basse.

U Volkmana šlo také o proces, jenž trval mnohem delší čas, než bývá u básnické sbírky obvyklé. První "novoročenka", jež položila základy právě vydávané sbírce, se zrodila jako čiperná myšlenka v roce 1968, když básník minul třicítku.

Tehdy si ani nepřipustil, že vznikla stopa, kterou natropila doba, stopa, která bude základem knihy básní, jež vyjde v druhém roce třetího tisíciletí. Každý ovšem věděl, že tvůrcem i strůjcem myšlenky je rozhněvaný mladý lékař, jemuž je v duši těsno. Volkman novoročenku napsal a rozeslal přátelům. V dalších letech pak tento čin s důslednou pravidelností opakoval. Teprve osm let po první novoročence měl možnost konečně ve svých 39 letech vydat básnickou sbírku v nakladatelství MF *Malá vizita*. A tak se veršotepec (v tomto případně výstižné označení toho, kdo veršem tepe) oficiálně etabloval mezi poety.

Kdo ví u zrodu první myšlenky, co po letech vpluje do vítězné cílové pásky? V šedesátých letech o tom nikdo nepřemýšlel, ani samotný básník. Rok 1968 přinesl jiné problémy. Mimo jiné "srpen" a následnou apokalypsu.

Co básníkovi zůstalo jako trvalá pečeť jeho tvorby bylo jeho nekonvenční vnímání soudobého života a touha po jeho harmonizaci a zušlechtění. Byl to úděl donquichotský. Za svou povinnost pokládal Alois Volkman všímat si nepravostí a zjevovat je národu vlastní tvorbou. Každá novoročenka mohla být a také byla vnímána jako drobná provokace vůči panující vrchnosti.

Ke svým novoročenkám se autor jednou vyjádřil slovy: *"Snažil jsem se jimi každoročně utěšovat a povzbuzovat alespoň své přátele a známé a ti zase své známé,... Kolikrát v historii nám pomáhal právě humor zachraňovat psychiku a nadlehčovat úděl nesvobodných a pokořených občanů."*

Ve slovech básníka lze vidět smysl celé jeho básnické tvorby. V novoročenkách, které byly zčásti reakcí na uplynulý rok a zčásti jakousi vizí, tušením a i obavou do roku přicházejícího, se ocital zvláště v obnažené roli. Činil tak bezděčně, z přetlaku. Přesně tak, jak i tvořil. Tvorba básníka byla na poli originálních PF. pochopitelně daleko četnější. Použité novoročenky, případné další přiložené pendanty byly téměř vždy jen intuitivním výběrem. Na mnohé se

nedostalo, mnohé zas léty vyčpěly a dnes už by nezaujaly. Básník je po letech vnímá jako "léky" s prošlou expirací, a tak s nimi i zachází. Ponechává je v šuplíku.

V době před listopadem 1989 bylo obtížné novoročenky tisknout. Pokaždé to bylo spojeno s nemalou dávkou statečnosti. Nejen ze strany básníka samotného, ale i těch, kteří textům pomocí černého umění pomáhali na svět. Byli tři: básníkův přítel Zdeněk Větrovec, výtvarník, obětavý pan Hanousek, výtečný tiskař, a konečně vedoucí slánské tiskárny pan Staněk. První dva z jmenovaných bohužel nejsou v roce vydání již mezi námi.

O tom, že básníkovi verše splnily svou společenskou roli, svědčí ohlasy z literárních večerů, besed a setkání, na nichž vždy tvořily provokující finále, které se nikdy neobešlo po velkých ovacích bez "přídavků". Mnohé epigramy zaznamenaly a následně "řešily" i kontrolní orgány totalitního státu, např. po literárním večeru v Olomouci v r. 1984. Životnost epigramů a aforismů prověřily i události spjaté se 17. listopadem 1989, když byly autorem s velkým ohlasem přenášeny na jevišti Vinohradského a později i Národního divadla v Praze.

Nyní konečně dochází k jejich prvnímu vydání. Děje se tak po 35 letech od vytvoření prvního *pour féliciter*.

Novoročenkami spolu se dvěma až třemi "přídavky" se čtenáři dostává do rukou více než sto básnických myšlenek. Po formální stránce jsou Volkmanovy vstupy velmi rozdílné, ale udržují si ve všech podobách myšlenkovou razanci překvapují neomšelými pointami a vždy tnout do živého. Volkman se vycvičil na totalitě. Vůči ní byl, podobně jako jiní, sice málo "mocný", nikoliv však malomocný, či dokonce bezmocný. Mnohé básníkovy "poetické" invectivy obsahují překvapivé metafory, frekventované jsou personifikace, hyperboly, střídají se v nich útočné mužské rýmy s vyraženými rýmy ženskými, básník dovede zhodnotit i volný verš a asonanci.

Listopad 1989 uvítal autor vřele a nadšeně a svobody využil především k publikování básnických textů s duchovní orientací. Vydal básnické sbírky: *Ptám se svých slov*, 2. vydání *Znovuzrození a Stáčení podzimu*. Jen do doby, než ho pádící doba přesvědčila, jak nezbytná je obrana svobody, demokracie a spravedlnosti v otevřené demokratické společnosti.

Básník opět pozvedl svou poetiku jako pichlavou a účinnou zbraň a stále pouští žilou všem neřádům a všemu neřádstvu. Lidské slabosti a světské neduhy činí z Volkmanovy poezie "věčného Sisyfa".

Po letech je třeba napsat dovětek ...

Činím tak rád, i když s jistými rozpaky. Čemu vzdát hold? Proměnnosti, či stálosti? Obého je v životě dosti. Patřím ke generaci, která se v dětství učila psát na břídlícových „tabulkách“ a v závěru pozemské pouti, aby vůbec mohla psát, se učí zvládat počítač. Nepochybně jsem prožil revoluční proměnu... Vděčím ji za mnohé.

Na druhé straně jsem byl konfrontován s jevy tak enormně stálými, že pojmy lidstvo a perpetuum mobile jsem vnímal jako jevy blízké, ba přímo totožné, stále snad k dokonalosti směřující a občas se k ní blížící. A to bez ohledu v jakých dobách a podmínkách tak činily. Vyjádřit to lze myšlenkou

Každá doba má své Quijoty a mlýny,
své věčné pravdy a trůny s baldachýny.
Co po nich zůstává, jak ta léta plynou?
Děti a blázni ranění člověčinou ...

Lidstvo může být této osudovosti vděčno, protože jeho život, jeho existence nikdy nepozbude svého smyslu. Bude vítězit, bude prohrávat, ale nikdy neusedne smutně s rukama v klíně. Tvorba Aloise Volkmana byla vždy vybavena štítem a kopím, básník milující spravedlnost žil ve střehu a vnímal, co zlého amorálního kolem sebe vidí, kdo životu ubližuje a bezděčně (vždyť je lékař) život léčil. Předepisoval medikamenty vlastní výroby. Vesměs se neatřele a vtipně rýmovaly. Poděkujme mu za to. I proto, že je jich v tomto vydání daleko víc než před deseti lety.

Olomouc, 2012

Bohumír Kolář